

Volodymyr Mishchenko, Doctor of Economics, Professor
*Institute for Economics and Forecasting
of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-417-7-9>

**DIRECTIONS FOR THE IMPLEMENTATION
OF THE VALUE PRINCIPLES
OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE MANAGEMENT**

**ГОЛОВНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ЦІННІСНИХ ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІННЯ
ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ**

Необхідність підвищення ефективності використання штучного інтелекту обумовлює посилення уваги урядів і бізнесу до управління штучним інтелектом на основі реалізації ціннісних принципів з метою забезпечення його етичного, безпечного, надійного та відповідального використання [1, с. 285]. Відповідно до рекомендацій ОЕСР, до головних ціннісних принципів використання штучного інтелекту належать.

1. «Інклюзивне зростання, стійкий розвиток і добробут», згідно з яким головними завданнями використання штучного інтелекту є прискорення економічного зростання, зменшення економічної та соціальної нерівності, підтримка екологічної стійкості, захист прав і свобод людей та розширення можливостей для їх творчого розвитку. За даними ОЕСР, найбільш ефективно реалізують вимоги цього принципу уряди країн ЄС, Австралії, Великобританії, Канади, Кореї, США, Туреччини, Чилі, Швеції та інших країн. Наприклад, у Великобританії Інститутом Алана Тюрінга в 2023 р. було розроблено програму «Жінки у науці про дані та штучному інтелекті», головними завданнями якої є підтримка та залучення жінок до використання цифрових технологій, підготовка рекомендацій щодо розв'язання широкого кола етичних, економічних і соціальних проблем, що виникають у зв'язку із застосуванням штучного інтелекту, дослідження впливу гендерної нерівності на розвиток інноваційних технологій тощо [2; 3, с. 71; 4, с. 391].

У французькій програмі “IA Booster” головна увага приділяється питанням зменшення економічної та соціальної нерівності в діяльності малих і середніх підприємств шляхом врахування їхніх потреб у процесі проведення цифрової трансформації та підвищення навичок працівників. Заслужують на увагу європейський проєкт «Destination Earth» для боротьби зі змінами клімату, німецькі ініціативи «Громадянське кодування – інноваційна мережа штучного інтелекту для загального добробуту» та «Маяки штучного інтелекту для навколишнього середовища, клімату, природи та ресурсів», а також корейський Форум з етики штучного інтелекту та «Відкритий діалог: штучний інтелект у Канаді» [2].

2. «Людиноцентричні цінності та справедливість», який передбачає розроблення національними урядами ініціатив і прийняття рішень щодо реалізації заходів, орієнтованих загальнолюдські цінності, з метою захисту прав і свобод людей, підтримки соціальної справедливості, різноманіття та трудових прав громадян на основі уникнення або зменшення наслідків від упередженості або неетичного чи дискримінаційного характеру рекомендацій, які надають системи штучного інтелекту [5, с. 12].

Прикладами реалізації вимог цього принципу є: рекомендації CM/Rec(2020)1 Комітету міністрів Ради Європи про вплив алгоритмічних систем на права людини; «Ініціатива штучного інтелекту та алгоритмічна справедливість» США; рекомендації уряду Нідерландів «Оцінка впливу фундаментальних прав та алгоритмів»; спільний проєкт Франції та Всесвітнього економічного форуму «Вирішення проблем з правами людини, пов’язаних з технологією розпізнавання обличь»; рекомендації уряду Мексики щодо обробки персональних даних, отриманих з використанням штучного інтелекту; корейський «Контрольний список захисту особистої інформації зі штучного інтелекту»; «Огляд упередженості алгоритмічного прийняття рішень» Великобританії; французький дослідницький семінар “BigScience Research Workshop” та інші [2].

3. «Прозорість і зрозумілість», відповідно до якого системи штучного інтелекту повинні бути надійними, безпечними та відповідальними; алгоритми, які використовуються для їх створення, – прозорими, а логіка прийняття рішень та рекомендацій – чіткою, доступною та зрозумілою для користувачів. Забезпечення ефективної реалізації цих завдань передбачає необхідність своєчасного надання постачальниками і операторами систем штучного інтелекту повної та достовірної інформації про їх створення

та функціонування, а також про логіку, фактори та процеси, на основі яких приймаються рішення або надаються рекомендації, що може бути підставою для їх оскарження та відшкодування збитків [6, с. 262; 7, с. 71]. Найбільших успіхів у сфері розроблення політики та реалізації практичних заходів щодо забезпечення прозорості використання систем штучного інтелекту досягли уряди Великобританії, Іспанії, Італії, Канади, Китаю, Мексики, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, США, Фінляндії, Франції, Японії та інших країн.

Найбільшої уваги заслуговують закон ЄС «Про штучний інтелект» і Загальний регламент ЄС із захисту даних (GDPR). Прикладами вдалих рішень щодо забезпечення прозорості функціонування систем штучного інтелекту можуть бути закон Франції «Про цифрову республіку», закон США «Про алгоритмічну підзвітність», японський закон «Про прозорість цифрових платформ», канадська Директива про автоматизоване прийняття рішень та англійський «Стандарт алгоритмічної прозорості запису» [2].

4. «Надійність, захищеність і безпека», згідно з яким завдання урядів полягають у розробленні рекомендацій щодо організації діяльності систем управління ризиками, на які може наражати користувачів використання штучного інтелекту. Головними напрямками розроблення нормативних документів у цій сфері є алгоритмічна оцінка впливу систем штучного інтелекту на прийняття рішень, вдосконалення організації обліку даних на основі використання єдиних стандартів і правил, а також врегулювання питань використання автономних транспортних засобів. Прикладами рішень таких завдань є американська «Ініціатива штучного інтелекту та алгоритмічна справедливість», канадська методика алгоритмічної оцінки впливу штучного інтелекту, мексиканський «Посібник з принципів та аналізу впливу розробки та використання систем на основі штучного інтелекту в державному управлінні» та інші [2; 8, с. 227; 9, с. 36].

5. «Підзвітність», який визначає обов'язки та відповідальність розробників систем штучного інтелекту за забезпечення їх належного функціонування впродовж усього життєвого циклу на основі використання кодексів етичної поведінки та стандартів, розроблених органами регулювання та нагляду. Прикладами урядових документів щодо посилення підзвітності роботи з системами штучного інтелекту можуть бути кодекси етичної поведінки використання штучного інтелекту в державному управлінні та наданні соціальних послуг

(Великобританія, Норвегія, Португалія, Франція); рекомендації щодо передової практики інтеграції ціннісних принципів у розробку рішень штучного інтелекту в системі охорони здоров'я (Корея, Сінгапур, Франція); кодекси етичної поведінки в автономному керуванні автомобілями (Австрія, Німеччина, Корея); варіанти використання та онлайн сховище інструментів для безпечного використання штучного інтелекту Центру етики та інновацій даних Великобританії; сінгапурська система перевірки штучного інтелекту для тестування систем управління ризиками та інші [2; 10, с. 46; 11, с. 708].

Найбільш нагальними завданнями для України в галузі управління штучним інтелектом є розроблення відповідних нормативно-правових актів та посилення державної підтримки процесів впровадження і використання нової технології в економіці та соціальній сфері.

Література:

1. Міщенко В.І. Механізми регулювання процесів цифровізації для забезпечення національно укоріненої стійкості економічного розвитку. *Економічний простір*. 2024. № 189. С. 283–290. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-50>
2. The state of implementation of the OECD AI Principles four years on. OECD Artificial Intelligence Papers. 2023. No. 3. DOI: <https://doi.org/10.1787/835641c9-en>
3. Міщенко В. І. Стратегічне управління процесами цифрової трансформації економіки. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 67–81.
4. Naumenkova S., Mishchenko V., Mishchenko S. Key Energy Indicators for Sustainable Development Goals in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2022. Vol. 20. Is. 1. P. 379–395. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/prm.20\(1\).2022.31](http://dx.doi.org/10.21511/prm.20(1).2022.31)
5. Науменкова С., Міщенко С., Тищенко Є. Фінансові інструменти убезпечення від політичних ризиків у проектному фінансуванні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2016. № 10. С. 6–17.
6. Mishchenko V., Naumenkova S., Ivanov V., Tishchenko I. Special aspects of using hybrid financial tools for project risk management in Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. Vol. 15. Is. 2. P. 257–266.
7. Міщенко В.І. Управління кібербезпекою в системі забезпечення національно укоріненої стійкості економічного розвитку. *Економічна теорія*. 2023. № 1. С. 47–72.
8. Дзюблюк О.В. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія / за ред. О.В. Дзюблюка. Тернопіль : ФОП Осадца Ю.В., 2017. 298 с.
9. Naumenkova S., Malyutin O., Mishchenko S. Transition to Inflation Targeting in Ukraine: New Tools for Monetary Policy. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. № 1 (166). С. 32–39.

10. Mishchenko S., Naumenkova S., Mishchenko V., Ivanov V., Lysenko R. Growing discoordination between monetary and fiscal policies in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2019. Vol. 14. Is. 2. P. 40–49. DOI: [https://doi.org/10.21511/bbs.14\(2\).2019.04](https://doi.org/10.21511/bbs.14(2).2019.04)

11. Naumenkova S., Mishchenko V., Chuhunov I., Mishchenko S. Debt-for-nature or climate swaps in public finance management. *Problems and perspectives in Management*. 2023. Vol. 21. Is. 3. P. 698–713. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21\(3\).2023.54](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21(3).2023.54)